

УДК 35:336.74(477)"19"

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.214.184-189>**Прищук Л.А.**

кандидат економічних наук

Вінницький національний технічний університет

Prytsiuk Liudmyla

PhD in Economic Sc.

Vinnytsia National Technical University

<https://orcid.org/0000-0001-6498-5978>

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНІ В ХХ СТОЛІТТІ

У статті визначені управлінські рішення щодо запровадження національної валюти, що приймалися різними урядами, які перебували при владі на українських землях протягом ХХ ст. Політична, воєнна, економічна та соціальна ситуація у різні часові періоди зумовлювала зміст і спосіб проведення грошових реформ та визначала конкретні управлінські рішення. У роботі згруповані управлінські рішення в залежності від періоду їх прийняття, органів державної влади, які були відповідальними за їхнє прийняття. Також дана детальна характеристика окремих рішень влади щодо проведення грошової реформи. У дослідженні, яке, зокрема, охоплює й періоди окупації українських земель, виокремлені управлінські рішення окупаційної влади. Наукова новизна даного дослідження полягає у ретроспективному аналізі управлінських рішень щодо запровадження національної та окупаційної валюти на українських землях протягом двадцятого століття.

Ключові слова: управлінські рішення, національна валюта, реформа, гривня, емісія.

MANAGEMENT ASPECTS OF THE INTRODUCTION OF NATIONAL CURRENCIES IN UKRAINE IN THE 20TH CENTURY

The article identifies managerial decisions on the introduction of the national currencies that were made by various governments exercising authority over Ukrainian territories during the 20th century. The purpose of this study is to analyze these decisions and identify similarities and differences. The relevance of the study is due to the need to take into account both positive and negative experience, its use in the process of preparing and making management decisions on a future monetary reform in Ukraine, which should be implemented after the liberation of the territories of our state currently occupied by Russia.

The study used the method of generalization and systematization to process scientific literature, determine management approaches to decision-making on monetary reform and form conclusions based on the results of the study; methods of analysis and synthesis - to identify key management decisions in the process of monetary reforms, comparative method - to compare management decisions. The systemic approach allowed us to define monetary reform as an instrument of financial sovereignty and independence of the state.

Specific administrative decisions in different time periods depended on the political, military, economic and social situation, which influenced the content and method of monetary reforms. In the study, these decisions are grouped depending on the period of their introduction, the state authorities that were responsible for their adoption. A detailed description of individual decisions of the authorities regarding monetary reform is also given. The study, which, in particular, covers the periods of occupation of Ukrainian lands, identifies administrative decisions of the occupation authorities, which primarily introduced into circulation, if not the currency of their own state, then a specially issued occupation currency. It is determined that the purpose of introducing the occupation currency is to facilitate the appropriation of state and private property, forcibly integrate the financial system and the population. Therefore, the occupiers made appropriate administrative decisions that allowed them to realize this goal using a fixed exchange rate, forced withdrawal of the national currency and other mechanisms.

The scientific novelty of this study lies in the retrospective analysis of managerial decisions regarding the introduction of national and occupation currencies in Ukrainian lands during the twentieth century.

Keywords: management decisions, national currency, reform, hryvnia, emission.

JEL classification: H70, B19, B20.

Постановка проблеми. На території нашої держави у різні історичні періоди використовувались як власна валюта так і валюти держав, під владою яких перебувало населення України. З початку XX ст. українські землі були неодноразово окуповані і, як наслідок, в обіг водилася валюта країн-окупантів, або ж спеціальні грошові знаки. Протягом досліджуваного періоду в Україні в часи незалежності двічі проводились реформи щодо введення у обіг національної валюти, приймалися відповідні управлінські рішення, які безпосередньо впливали на цей процес. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю врахування позитивного і негативного досвіду, його використання у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень щодо проведення грошової реформи в Україні, яку слід буде реалізувати після звільнення нині окупованих російською територій нашої держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням національної валюти, її історичних аспектів, особливостями проведення грошової реформи займалось багато українських вчених. Так, А. Бойко-Гагарін досліджує фальшування грошових знаків та обіг гривні давнього історичного періоду; наукові інтереси Р. Шуста зосереджені на нумізматиці, особливостях грошового обігу на Волині у Середньовіччі; роботи І. Ветрова, М. Виговського [3] та В. Гай-Нижника [4] зосереджені на емісії валюти, особливостях її обігу протягом 1917-1920 рр.; І. Міронова [5] визначала причини емісії різних грошових знаків та емісійну політику урядів і політичних сил, що перебували в Одесі до 1920 р.; Ю. І. Левченко [10] досліджував грошові системи на території України під час окупації у період II світової війни; наукова діяльність О. Клименка пов'язана з дослідженням грошового обігу на території України в середині XX ст.; дослідження М. Посмітної [11] зосереджені на розвитку банківської системи з погляду визначених періодів. Також багато уваги до окресленого нами питання приділяється Інститутом національної пам'яті та Національним банком України, які визначають гривню фундаментальним символом української державності.

Попри безумовну цінність перелічених досліджень слід зауважити, що автори не визначають управлінські рішення, що безпосередньо формували механізми впровадження національної валюти, не систематизують їх та не надають їм оцінки. Тому, з огляду на історичний період, політичну ситуацію тощо, наразі невирішеною проблемою залишається питання оцінки згаданих управлінських рішень.

Метою статті є систематизація та аналіз управлінських рішень щодо введення в обіг національної та окупаційної валюти в окремі історичні періоди XX ст.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети у дослідженні використані загальнонаукові і спеціальні методи. Так, для опрацювання наукової літератури, визначення управлінських підходів до прийняття рішень щодо проведення грошової реформи, узагальнення та формування висновків за результатами дослідження

використано метод узагальнення та систематизації; для визначення ключових управлінських рішень у процесі проведення грошових реформ – методи аналізу та синтезу; для порівняння управлінських рішень порівняльний метод. Системний підхід дозволив визначати грошову реформу як інструмент фінансової самостійності і незалежності держави. Табличний метод застосовано з метою систематизації окремих результатів дослідження та їхньої візуалізації.

Виклад основних результатів дослідження. Протягом окремих історичних періодів були неодноразові спроби прийняття різними урядами рішень щодо введення у обіг національної валюти на території України. Такі рішення приймалися у період становлення самостійної Української Держави у 1917-1919 рр., під час німецько-фашистської окупації і боротьби воїнів ОУН УПА та після відновлення незалежності України у 1991 р. Однозначно визначити назву нашої держави та керівного органу влади неможливо, оскільки територія, на яку поширювалась повнота влади, змінювалась, назва держави не була сталою, та й навіть у період окупації під час II світової війни на різних територіях України була у обігу різна валюта.

Запровадження національної валюти – гривні у 1918 р. супроводжувалося різноспрямованими управлінськими рішеннями, що було наслідком змін політичної влади. Слід зауважити, що очільники кожного політичного режиму вважали за необхідність створення власної фінансової системи та введення у обіг національної валюти. Систематизація подій та управлінських рішень представлена у табл. 1.

Слід зауважити, що протягом всього вище наведеного періоду були суттєві невідповідності між юридичним та фактичним забезпеченням української валюти. Так, проголошення у березні 1918 р. частки вмісту золота у національній валюті було декларативним, оскільки воєнні дії та надважка економічна ситуація не сприяли вільному обміну валют. Однак, гривня підкріплювалася певними товарами, такими як цукор, хліб та державним майном, що дозволило Україні здійснювати експорт сільськогосподарської продукції за «хлібним договором» до Німеччини та Австро-Угорщини.

Надважка політична та фінансова ситуація протягом даного періоду дослідження були визначальними факторами у знеціненні національної валюти. Красномовним є факт, що інфляційні процеси відбувались з такою швидкістю, що жодному урядові тодішньої держави не вдалося ввести у обіг валюту номіналом одиниця. Українська державність була суттєво підірвана фінансовою кризою, оскільки коштів не вистачало ані на утримання управлінського апарату, ані армії, ані закладів охорони здоров'я чи закладів освіти. Особливістю цього періоду було й те, що окрім центральної влади право на випуск власних грошових знаків отримали й органи місцевого самоврядування, що було зумовлено фінансовою кризою, швидким знеціненням грошей та браком грошових знаків у обігу [5].

Таблиця 1

Управлінські рішення щодо введення національної валюти протягом 1917-2019 рр.

Орган центральної влади, період	Управлінські рішення	Особливості
Центральна Рада УНР (01.01.1918)	Запровадження власної фінансової системи. Прийняття «Тимчасового закону про випуск державних кредитових білетів УНР». [1]	Проводилось масове фальшування банкнот з огляду на їхній слабкий захист. Відповідальною особою за проведення реформи був призначений Михайло Туган-Барановський
Центральна Рада (01.03.1918)	Ухвала закону «Про грошову одиницю, биття монети та друк кредитових державних білетів». [2]	Запроваджувалась гривня, вміст якої - 8,712 частки широкого золота; в 1 гривні містилось 100 шагів (виготовлялись у вигляді марок у зв'язку з нестачею металу); 2 гривні відповідають 1 карбованцеві емісії 1917 р.[3] Друк банкнот було замовлено в Німеччині
Українська Держава – Гетьманат Павла Скоропадського (квітень - грудень 1918)	10.08.1918 р. створення Українського державного банку. Скасування статусу гривні, введення карбованця як основного платіжного засобу. Продовження емісії гривневих купюр. Прийняття Закону про обов'язкове пред'явлення для обміну російських кредитових білетів вартістю у 250 рублів	На території держави були у обігу й російські рублі, однак діяла вимога щодо їхнього погашення штампом з 11.1918 р. Міністерство фінансів отримало право вилучати російські рублі з обігу [4, с.141].
Директорія УНР (з грудня 1918) Директорія УНР та ЗУНР 22.01.1919 р.	Прийняття Закону Про заборону в Україні обігу російських грошових знаків (05. 01. 1919 р.) з метою захисту економічного суверенітету УНР, стабілізації фінансової системи. Скасування пріоритетного значення карбованця та повернення гривні статусу головної національної валюти. Проведення спеціальних заходів з метою створення золотого запасу держави. Універсал директорії УНР про об'єднання УНР та ЗУНР в соборну Україну [1].	З 26. 01. 1919 р. російські рублі (а також окупційні валюти інших держав) втратили статус законного платіжного засобу. З метою створення золотого запасу було видано декрет про негайну здачу населенням золота й срібла до Державного банку. Також використовувались пам'ятники російським царям, як сировина для карбування монет. До підписання Акту на території ЗУНР у обігу були крони Австро-Угорщини, після підписання - гривня.

Джерело: складено автором за [1, 2, 3, 4].

Ще одною особливістю грошового обігу у 1918-1920 рр. було масове фальшування банкнот. Як диверсію, з метою підриву фінансової системи, задіяв прикорення інфляційних процесів і зростання недовіри до влади зі сторони місцевого населення, цей засіб використовували більшовики та білогвардійцями у періоди їхнього приходу до влади [6]. Так, у 1919 р. друкарня Держзнаку УНР внаслідок чергової зміни влади була захоплена Денікінцями, після чого в ця друкарня не припиняла роботи, однак банкноти використовувались для потреб Денікінців. Згодом таку саму тактику обрали більшовики після витіснення білогвардійців з території України [7]. До того ж перші українські гроші мали низький рівень захисту, зокрема на папері були відсутні водяні знаки та стрічки. Фальшуванням також охоче займалися представники кримінальних структур. Діюча влада намагалася боролася із даними фактами, позначаючи на банкнотах написи про кримінальну відповідальність за фальшування грошей, змінювала дизайн банкнот під час проведення наступних грошових емісій, що не мало очікуваного результату.

Відтак, слід зазначити, що протягом 1918-1920 рр. було прийнято цілу низку управлінських рішень: проведено фінансову реформу, створено державний банк, введено власну національну валюту, випущено в обіг 24 види різних грошових знаків (карбованців, гривен

та шагів). І хоча досягти фінансової стабільності не вдалося, Україна в цей період намагалася проводити власну незалежну фінансову політику.

У 1920-1941 рр. землі нашої держави були розділені між СРСР, Польщею, Румунією та Чехословаччиною, і, відповідно, валюта на цих землях була різною. Гроші УНР були заборонені вже в 1920 р. на території, що контролювалась СРСР, а після проведених реформ основною валютою у 1924 р. визначено радянський рубль. На території Західної України, що була під владою Польщі, національною валютою спочатку була польська марка, а пізніше – злотий. На території, що знаходилась під владою Румунії – валютою слугували румунські леї, а під владою Чехословаччини – чехословацька крона.

З початком II Світової війни усі наші землі були окуповані Німеччиною. Відтак, на території України протягом всього окупаційного періоду гривня не запроваджувалася. Натомість з 1941 р. під час німецької окупації України владою Третього рейху та Румунії приймалися наступні управлінські рішення щодо фінансової системи:

1. Введення з 4.11.1941 р. паралельного обігу валют (карбованця Райхскомісаріату України та німецької марки). Таке рішення було обґрунтоване наступним:

■ створенням переконань у мешканців, що вони проживають не на окупованій, а на контрольованій території;

■ для отримання переваги в результаті впливу інфляційних процесів.

2. Закріплення курсу обміну валют. Цим рішенням було скасоване вільне курсоутворення. Курс встановлювався адміністративно, був значно завищений і становив 1 до 10 радянських рублів, у той час як до війни він був 1 до 2. У такий спосіб скуповувати матеріальні цінності на окупованих територіях та вилучати заощадження було вигідніше.

3. Створення емісійного банку. Центральний емісійний банк був створений у м. Рівне. Саме він контролював емісію окупаційних карбованців у липні 1942 р. Слід акцентувати на тому, що під час війни урядами держав було прийняте рішення про проведення емісії без дотримання вимоги щодо реального фінансового, майнового та іншого забезпечення.

4. Вилучення у населення радянських банкнот номіналом 5 карбованців, причому сума понад 20 карбованців зараховувалась на спеціальні заморожені рахунки. Радянські рублі вилучались також і з диверсійною, агентурною метою. За твердженнями дослідників, протягом окупаційного періоду вдалося вивезти до Німеччини валюти радянської держави на суму 4 млрд. рублів [8].

5. На території Бессарабії та Буковини вводилися у обіг Lei Румунського національного банку. Емісії окупаційної валюти на цих територіях не було [9].

Не зважаючи на жорстокість окупаційного режиму,

попереджувальний напис на банкнотах про те, що «фальшування грошових знаків карається тяжкою тюрмою», карбованець Райхскомісаріату України все ж підробляли як із корисною метою, так і з диверсійною, ба навіть друком фальшивої валюти на папері з достатньо високим ступенем захисту [10].

Під час II Світової війни, у 1944 р. з'явилися у обігу грошові документи УПА та ОУНР, що найменувались «бофонами» – як скорочення від «бойовий форд». Вони виконували фінансову та агітаційну функцію, однак, вважати їх повноцінною валютою було б помилкою. Ці паперові квитанції використовувались, як підтвердження внесків людей у вигляді готівки, продуктів харчування, промислових товарів, що спрямовувались на фінансування визвольного руху.

Перемога СРСР та союзників у II Світовій війні принесла на наші землі повернення контролю над землями України до СРСР та, відповідно, використання рубля як єдиного платіжного засобу.

Після проголошення незалежності у 1991 р., наша держава мусила якнайшвидше створити власні незалежні інституції, які б визначали її політичну фінансову суб'єктність, самостійність і незалежність. У тому числі слід було якомога швидше вийти із єдиної рубльової зони. Ці всі управлінські рішення приймалися під час I-II етапів становлення банківської системи України (1988-1996 рр.) [11]. У табл. 2 згруповані управлінські рішення, що стосувались періоду запровадження гривні як національної валюти України.

Таблиця 2

Управлінські рішення щодо введення національної валюти протягом 1992-1996 рр.

Орган центральної влади, період	Управлінські рішення	Особливості
Верховна Рада України, 20.03.1991 р. 1992 р.	Формування банківської системи: - створення Національного банку; - введення у грошовий обіг купоно-карбованця;	НБУ було створено після прийняття декларації про державний суверенітет України та Закону «Про банки і банківську діяльність». Купоно-карбованець був перехідним засобом платежу, сприяв захисту внутрішнього ринку від рубля.
Указ Президента (07.11.1992 р.) 22.03.1994р. та 23.04.1998 р.	- на території України припинено функціонування рубля в грошовому обігу - створення банкотної фабрики та Монетного двору НБУ, які було об'єднано у підрозділ НБУ Банкотно-монетний двір	З 12.11.1992 р. український карбованець став єдиним платіжним засобом на нашій території. Банкотно-монетний двір НБУ забезпечував виконання такі рішення: забезпечення потреб держави у готівковій національній валюті, убезпечення підробок, вибір технологій захисту, утилізація відходів тощо.
Верховна Рада України, Національний банк України, липень 1993 р.	Створення державної міжбанківської платіжної системи СЕП НБУ за дорученням № 04-06/89 Верховної Ради України та відповідно до Постанови НБУ «Про розробку і введення в дію системи електронних розрахунків у банківській сфері»	Введення СЕП НБУ сприяло: - об'єднати банки, філії банків у єдину мережу для проведення електронних міжбанківських розрахунків у національній валюті; - значному прискоренню розрахунків у безготівковій формі; - відмові від фізичного переміщення документів; - зменшенню ризику підробки та втрати документів.
Указ Президента України від 25.08.1996 № 762/96.	Проведення грошової реформи в Україні, що передбачало обмін українського карбованця на гривню. Указом передбачалось замороження цін протягом періоду обміну грошових знаків.	Наслідки реформи: - формування власної монетарної політики; - повернення довіри до банківської системи, зростання депозитних внесків; - контроль інфляційних процесів; - перехід до ринкових відносин; - створення умов для залучення інвестицій.

Джерело: складено автором за [9-12].

Важливим надбанням обох етапів даної реформи було те, що у процесі її проведення не передбачалося жодних конфіскаційних заходів, оскільки слід було забезпечити прозорість, запобігти спекуляціям, не допустити соціальної напруги в суспільстві.

Оскільки терміни проведення реформи були доволі стислими, влада виважено підійшла до створення мережі об'єктів, що забезпечували обмін грошей; понад 10 тисяч обмінних пунктів банків, понад 20 тисяч підприємств зв'язку; 92 тисячі комісій на підприємствах, установах, організаціях [12].

Після анексії Криму росією у 2014 р. та вторгнення південні й східні на українські землі у 2022 р. окупаційна влада всупереч діючих положень міжнародного гуманітарного права запровадила на окупованих територіях обіг російського рубля.

Політика влади окупантів щодо обігу рубля полягає у наступному:

- це інструмент фінансової анексії введення у обіг російської валюти пришвидшує примусову інтеграцію захоплених наших земель в економічну систему росії;
- встановлення неринкових курсів обміну, як додаткового механізму примусу та пограбування;
- прив'язка соціальних виплат до російської валюти із використанням рахунків, відкритих у російських банків;

Слід зауважити, що нав'язування валюти іншої держави на окупованих територіях забороняється Гаазькою конвенцією. Внаслідок звернення України до міжнародних фінансових організацій та прийнятого міжнародними партнерами рішення, були введені персональні санкції до керівництва Центрального банку РФ, зокрема, її голови – Ельвіри Набіулліної [13]. Обмеження запроваджені через її ключову роль у фінансуванні війни проти України та інтеграцію окупованих територій у фінансову систему Росії.

Висновки. Національна валюта передусім є символом державності. Саме тому уряди УНР та України визначали рішення щодо проведення грошової реформи

першочерговими. Саме тому всі окупаційні уряди передусім прагнули ввести в обіг якщо не валюту власної держави (німецьку марку, румунську лею, польський злотий тощо), то спеціально виготовлену окупаційну валюту. Оскільки мета введення окупаційної валюти полягає у пограбуванні державної та приватної власності на зайнятих територіях, примусовій інтеграції фінансової системи, примусовій інтеграції населення, то окупантами приймалися відповідні управлінські рішення, які дозволяли реалізувати цю мету за допомогою закріпленого курсу обміну, примусового вилучення національної валюти та інших механізмів.

Усі згадані вище управлінські рішення визначались багатьма факторами: політичною ситуацією, економічною ситуацією, інфраструктурним забезпеченням. Грошова реформа УНР проводилась у період нескінченних воєнних дій, перебування національної банківської системи у зародковому стані, критичній економічній ситуації. Грошові знаки УНР не мали належних ступенів захисту, не були підкріплені дороговісними металами, часто фальшувались та швидко знецінювались у результаті проведених емісій.

Натомість грошову реформу в Україні у 1996 р. можна вважати однією з найуспішніших. Рішення щодо її проведення приймалися виважено з огляду на політичну та економічну ситуацію. Весь інфляційний негатив взяв на себе протягом 1992-1996 рр. купоно-карбованець. Після розбудови фінансової, банківської, податкової системи, стабілізації інфляційних процесів, виконання підготовчих рішень була введена у обіг повноцінна національна валюта.

Окремо слід зауважити, що інформація на офіційному сайті Інституту національної пам'яті України подається лише українською мовою, що обмежує доступ до неї іноземних користувачів.

Декларація щодо використання інструментів штучного інтелекту. У процесі написання статті інструменти штучного інтелекту автором не використовувались.

Список використаних джерел:

1. 1918 – Закон про грошову одиницю УНР / Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/1/1918> (дата звернення: 27.04.2026).
2. Про ухвалення Закону про грошову одиницю, биття монет та друк державних кредитових білетів - з протоколу засідання УЦР 1 березня 1918 р. / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. URL: <https://tsdavo.gov.ua/gmedia/17-1063-1-6-27-jpg/> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Ветров І., Виговський М. Національні грошові знаки України 1917-1920. Київська старовина. 1993. № 1. С. 88-93 URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b251c6e-3585-4c4d-890d-a37256b531f7/content> (дата звернення: 27.04.2026).
4. Гай-Нижник П. Вихід України з російської рубльової зони у 1918–1919 рр. Київська старовина. 2005. № 2. С. 133-144. URL: <https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/80doc.php> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Міронова І. С. Грошові випуски міста Одеса 1917–1919 рр. Емінак: науковий щоквартальник. 2022. № 1(37). С. 86-99. DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2022.1\(37\).573](https://doi.org/10.33782/eminak2022.1(37).573)
6. Малюта, О. Фінансово-економічна діяльність другої Української Народної Республіки. Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. 2019. Вип. 19-20. С. 194-210. URL: https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/194-210_Maluta-.pdf (дата звернення: 27.04.2026).
7. Клименко О. О. Фальшиві грошові знаки як засіб економічної, ідеологічної та психологічної боротьби у роки Другої світової війни. Архіви України. 2009. № 6. С. 64-81. URL: https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2009/3.pdf (дата звернення: 27.04.2026).
8. Клименко О. О. Центральний емісійний банк «Україна» – важливий механізм Райху для експлуатації й пограбування окупованих територій України в роки Другої світової війни. Архіви України. 2015. № 3. 2015. С. 80-100. URL: https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_3_2015/08.pdf (дата звернення: 27.04.2026).

9. Історія гривні / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history> (дата звернення: 27.04.2026).
10. Левченко Ю. І. Грошові системи на території України під час окупації (1941-1944 pp.). Запоріжжя Historical Review. 2012. № 1(33). URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5234d18d-8402-47fd-b4b9-97064da952fd/content> (дата звернення: 27.04.2026).
11. Посмітна М.В. Періодизація розвитку банківської системи України у контексті реалізації макроекономічної політики Національного банку України. Науковий погляд: економіка та управління. 2023. № 4(84) DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-20>
12. Терпило В. Як готувалася і проводилася грошова реформа в Україні. Вісник Національного банку України. (серпень 2006). URL: <https://visnyk.bank.gov.ua/archive/2006/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA.pdf> (дата звернення: 27.04.2026).
13. About OpenSanctions. Офіційний сайт OpenSanctions Datenbanken GmbH. URL: <https://www.opensanctions.org/entities/Q74746/> (дата звернення: 27.04.2026).

References:

1. 1918 - Zakon pro hroshovu odynitsiu UNR [1918 - law on the monetary unit of the UNR Ukrainian]. Name of Website. Institute of National Remembrance. <https://uinp.gov.ua/istychnyy-kalendar/berezen/1/1918> [in Ukrainian].
2. Pro ukhvalennia Zakonu pro hroshovu odynitsiu, byttia monet ta druk derzhavnykh kredytovykh biletiv - z protokolu zasidannia UTsR 1 bereznia 1918 r. [On the adoption of the Law on the Monetary Unit, Minting of Coins and Printing of State Credit Notes - from the minutes of the meeting of the Ukrainian Central Executive Committee on March 1, 1918]. Name of Website. Central State Archive of the Higher Authorities and Administration of Ukraine. <https://tsdavo.gov.ua/gmedia/17-1063-1-6-27-jpg/> [in Ukrainian].
3. Vietrov, I., & Vyhovskyi, M. (1993). Natsionalni hroshovi znaky Ukrainy 1917-1920 rr.. [National banknotes of Ukraine 1917-1920]. Kyivska starovyna, (1), 88-93. <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b251c6e-3585-4c4d-890d-a37256b531f7/content> [in Ukrainian].
4. Hai-Nyzhnyk, P. (2005). Vykhid Ukrainy z rosiiskoi rublovoi zony u 1918-1919 rr. [Ukraine's withdrawal from the Russian ruble zone in 1918–1919.]. Kyivska starovyna, (2). 133-144. <https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/80doc.php> [in Ukrainian].
5. Mironova, I. S. (2022). Hroshovi vypusky mista Odesa 1917-1919 rr. [Money issues of the city of Odesa 1917-1919]. Eminak: naukovyi shchokvartalnyk, 1(37). 86-99. [https://doi.org/10.33782/eminak2022.1\(37\).573](https://doi.org/10.33782/eminak2022.1(37).573) [in Ukrainian].
6. Maliuta, O. (2019). Finansovo-ekonomichna diialnist druhoi Ukrainiskoi Narodnoi Respubliki. [Financial and economic activities of the second Ukrainian People's Republic]. Naukovi zoshyty istorichnoho fakultetu Lvivskoho universytetu, vypusk, (19-20), 194-210. https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/194-210_Maluta.pdf [in Ukrainian].
7. Klymenko, O. O. (2009). Falshyvi hroshovi znaky yak zasib ekonomichnoi, ideolohichnoi ta psykholohichnoi borotby u roky Druhoi svitovoi viiny. [Counterfeit banknotes as a means of economic, ideological and psychological struggle during World War II]. Arkhivy Ukrainy, (6), 64-81. https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2009/3.pdf [in Ukrainian].
8. Klymenko, O. O. (2015). Tsentralnyi emisiinyi bank "Ukraina" – vazhlyvyi mekhanizm Raikhu dlia ekspluatatsii y pohrabuvannia okupovanykh terytorii Ukrainy v roky Druhoi svitovoi viiny. [The Central Bank of Issue "Ukraine" is an important mechanism of the Reich for the exploitation and plunder of the occupied territories of Ukraine during the Second World War]. Arkhivy Ukrainy, (3). 80-100. https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_3_2015/08.pdf [in Ukrainian].
9. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Istoriia hryvni. <https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history> [in Ukrainian].
10. Levchenko, Yu. (2012). Hroshovi systemy na terytorii Ukrainy pid chas okupatsii (1941-1944 rr.). [Monetary systems on the territory of Ukraine during the occupation (1941-1944)]. Zaporizhzhia Historical Review, 1(33). <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5234d18d-8402-47fd-b4b9-97064da952fd/content> [in Ukrainian].
11. Posmitna, M. V. (2023). Periodyzatsiia rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy u konteksti realizatsii makroekonomichnoi polityky Natsionalnoho banku Ukrainy. [Periodization of the development of the banking system of Ukraine in the context of the implementation of the macroeconomic policy of the National Bank of Ukraine]. Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia, 4(84). <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-20> [in Ukrainian].
12. Terpylo, V. (2006, serpen). Yak hotuvalasia i provodylasia hroshova reforma v Ukraini. Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://visnyk.bank.gov.ua/archive/2006/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA.pdf> [in Ukrainian].
13. OpenSanctions Datenbanken GmbH. About OpenSanctions. Ofitsiinyi sait. <https://www.opensanctions.org/entities/Q74746/>

Дата надходження статті: 21.05.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 12.06.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.07.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.